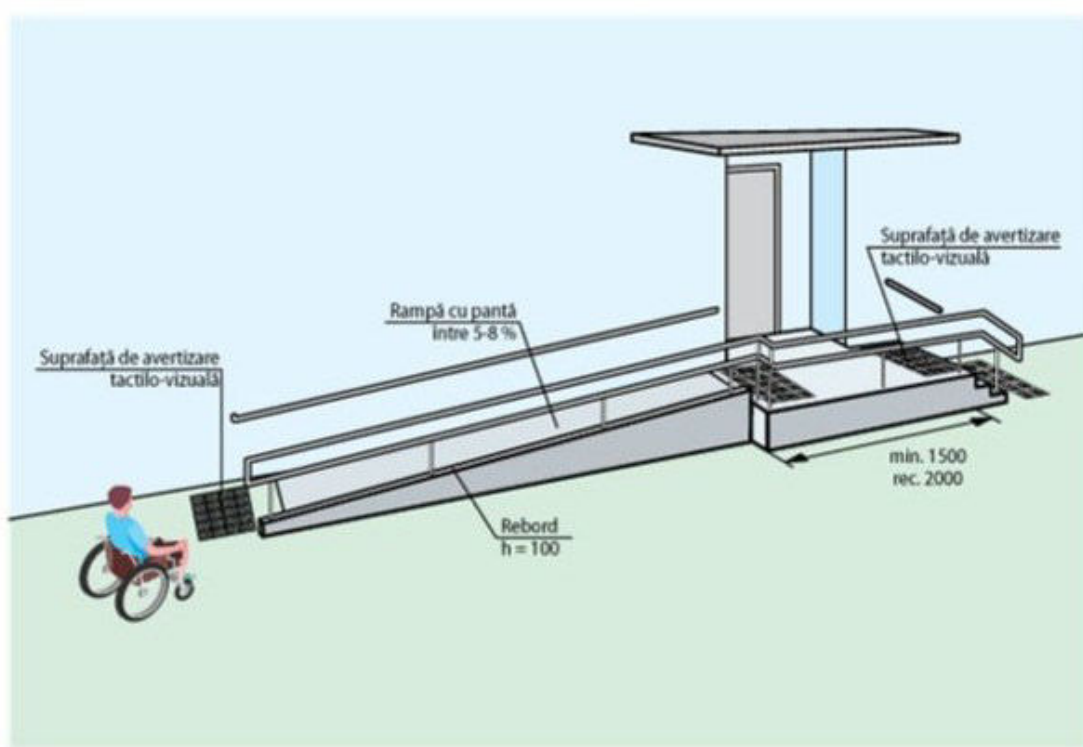

Pro Accesibilitate Pro Incluziune Pro Democrație

SUBIECTE DE INTERES SPECIAL:

- La 15 ani de la ratificarea Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, Republica Moldova are restanțe la capitolul accesibilitate
- Accesibilitatea – testul pe care Republica Moldova „îl pică,” sau „îl trece” înainte de aderarea la UE?
- Cum putem evita construirea unor „rampe simbolice”? prin adoptarea „Standardului EN 17210 - Accesibilitatea și gradul de utilizare a construcțiilor” ca normă tehnică obligatorie.
- Vasile Savca: „În localitatea mea, totul e accesibil datorită implicării mele.”

„Dizabilitatea mea există nu pentru că folosesc un scaun rulant, ci pentru că mediul mai larg nu este accesibil.” (Stella Young)

Acest Buletin Informativ este realizat de Alianța INFONET, cu susținerea Proiectului „Consolidarea rezilienței democratice în Moldova”, implementat de PNUD Moldova și finanțat de Norvegia, Canada, Suedia și Danemarca.

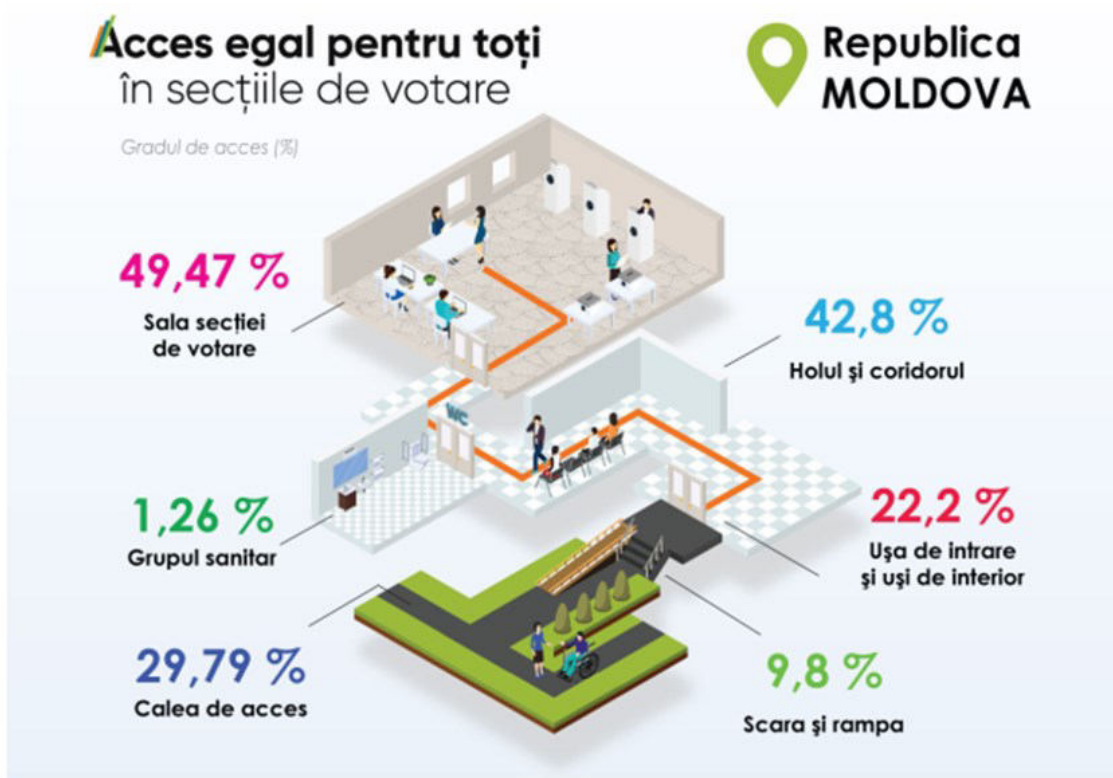
ACCES EGAL PENTRU TOȚI (Etapa III)

Suport Administrațiilor Publice Locale și Comisiei Electorale Centrale în accesibilizarea secțiilor de votare și promovarea politicilor de incluziune socială a alegătorilor cu necesități speciale. Concept pentru realizarea campaniei de accesibilizare a secțiilor de votare, educație civică și promovare a politicilor de incluziune socială a persoanelor cu necesități speciale din Republica Moldova.

La 1 ianuarie 2024, conform datelor Casei Naționale de Asigurări Sociale, numărul persoanelor recunoscute ca având dizabilități în Republica Moldova constituia 161,9 mii persoane, inclusiv 11,4 mii copii cu vârsta de 0-17 ani. Persoanele cu dizabilități au reprezentat 6,7% din totalul populației țării cu reședința obișnuită (150.500 alegători), iar copiii cu dizabilități au constituit 2,2% din numărul total al copiilor cu reședința obișnuită în Republica Moldova.

În perioada 2018-2022 au fost desfășurate mai multe misiuni de evaluare a condițiilor de accesibilitate ale tuturor secțiilor de votare deschise pe teritoriul Republicii Moldova (cu excepția regiunii de pe malul stâng al Nistrului).

Rezultatele auditului sunt destul de îngrijorătoare: mai puțin de 1% din clădiri sunt accesibile persoanelor cu dizabilități. Acest indicator reprezintă nu doar o încălcare/limitări/bariere în realizarea drepturilor în condiții de egalitate cu ceilalți alegători, ci și o limitare – pe termen mediu și pe termen lung – a dreptului la educație, a accesului la servicii medicale și administrative, la informație și cultură etc.

Sinteza rezultatelor evaluării clădirilor cu destinație publică
în conformitate cu cele 6 criterii de evaluare (Total, în Republica Moldova)

Accesibile 18 (0,89%)	Parțial accesibile 551 (27,32%)	Inaccesibile 1448 (71,79%)
---------------------------------	---	--------------------------------------

Profilul instituției	Nr.	A	PA	INA
Instituție de învățământ (grădiniță, școală primară, gimnaziu, liceu, colegiu, universitate)	767	14	239	514
Instituție culturală (Casă de Cultură, bibliotecă, muzeu)	897	2	204	691
Instituție de stat (primărie, consiliul raional, DASPF)	183	1	61	121
Instituție medicală (OMF, centrul medical/sănătate, spital)	55	1	20	34
Asociații Obștești	15	0	5	10
Comerț	62	0	13	49
Întreprinderi	21	0	3	18
Case / Blocuri de locuit	7	0	1	6
Instituții religioase / Culte	2	0	1	1
Instituții sociale	8	0	4	4
Total	2017	18	551	1448

Secțiile de votare sunt înființate de consiliile electorale de circumscripție din localități, pe baza propunerilor primarilor de orașe (municipali), sectoare și sate (comune) (...). Sediul secțiilor de votare se stabilește, de regulă, în localurile aflate în proprietate publică și se amenajează astfel încât să faciliteze accesul la acestea al persoanelor în vârstă și al persoanelor cu handicap (art. 38 alin. (2) din Codul electoral).

De cele mai multe ori, Administrația Publică Locală invocă insuficiența resurselor financiare în realizarea condițiilor de accesibilitate pentru clădirile publice care au fost proiectate anterior. În același timp, rezultatele monitorizării și evaluărilor efectuate de Alianța INFONET demonstrează că multe investiții realizate în scopul de a face clădirile accesibile nu corespund întotdeauna normelor și standardelor în construcții. Concluziile care se impun: este necesar să se conclueze mult mai strâns cu APL-urile pentru acordarea sprijinului în elaborarea și implementarea politicilor sociale de incluziune a persoanelor cu dizabilități și să se acorde sprijin logistic în elaborarea desenelor tehnice, evaluarea și monitorizarea lucrărilor de construcție a rampelor de acces în clădirile publice și locațiile secțiilor de votare.

Pentru a contribui la atingerea acestor obiective, Alianța INFONET & Partenerii și-au propus următoarele obiective și activități:

Obiectivul 1. Sprijinul Comisiei Electorale Centrale în elaborarea politicilor electorale pentru includerea alegătorilor cu nevoi speciale.

Activitatea 1.1. Instruirea președinților CEC în asigurarea unor procese electorale incluzive

Activitatea 1.2. Actualizarea modulului de curs de învățare la distanță „Accesibilitatea infrastructurală” pe platforma <http://www.e-learning.cicde.md/>

Activitatea 1.3. Organizarea ședințelor Consiliului Consultativ pentru Incluziune de pe lângă Comisia Electorală Centrală

Activitatea 1.4. Sprijinirea Comisiei Electorale Centrale în evaluarea a 100% din secțiile de votare din Republica Moldova și elaborarea unui pachet informativ de materiale „Accesibilitatea infrastructurală a secțiilor de votare”

Obiectivul 2. Sprijinirea administrațiilor publice locale în accesibilitatea secțiilor de votare, elaborarea și promovarea politicilor de incluziune socială pentru persoanele cu nevoi speciale.

Activitatea 2.1. Training of Trainers (ToT) în domeniul accesibilității infrastructurii

Activitatea 2.2. Selectarea comunităților-țintă pentru construcția rampelor la intrarea în secțiile de votare

Activitatea 2.3. Întocmirea documentației tehnice pentru executarea lucrărilor de construcție a rampelor

Activitatea 2.4. Anunțarea concursului și selectarea firmelor care vor executa lucrările de construcție a minimum 24 de rampe

Activitatea 2.5. Elaborarea schițelor de „Planuri comunitare de accesibilitate” și desfășurarea campaniilor de informare „Acces egal pentru toți III” în minimum 24 de UAT din Moldova

Activitatea 2.6. Organizarea unui eveniment pentru punerea în funcțiune a rampelor și asigurarea vizibilității implementării proiectelor la nivel local

Obiectivul 3. Diseminarea bunelor practici și a lecțiilor învățate

Activitatea 3.1. Realizarea bannerului proiectului rolă ecran, 1 x 2 m

Activitatea 3.2. Elaborarea și difuzarea a 3 ediții speciale ale buletinului electronic „Pro Accesibilitate, Pro Incluziune, Pro Democrație...”

Activitatea 3.3. Redactarea și difuzarea comunicatelor de presă

Activitatea 3.4. Dezvoltarea și difuzarea a 2 (două) emisiuni / podcasturi din seria „Depășirea prejudecăților”

Activitatea 3.5. Elaborarea a 3 (trei) programe radio la Radiovision – post de radio online al comunității persoanelor cu dizabilități

Activitatea 3.6. Dezvoltarea a 2 (două) spoturi motivaționale privind condițiile de accesibilitate a secțiilor de votare și promovarea conceptului de accesibilitate

Activitatea 3.7. Masă rotundă de evaluare a proiectului

Perioada de implementare: 1 mai 2025 – 31 decembrie 2025

La 15 ani de la ratificarea Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, Republica Moldova are restanțe la capitolul *accesibilitate*

Rampele „de formă” și infrastructura inadecvată limitează grav accesul persoanelor cu dizabilități în spațiile publice.

Deși au trecut 15 ani de la ratificarea Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, accesibilitatea spațiilor publice din Republica Moldova rămâne o problemă majoră. Deși, în unele localități, vedem semne de progres cum ar fi rampe de acces la instituțiile publice sau borduri coborâte în intersecții, realitatea din teren arată că marea majoritate a clădirilor și trotuarelor nu respectă standardele internaționale.

Un exemplu elocvent este Piața Dokuceaev din cartierul Telecentru al sectorului Centru al capitalei. Deși a fost modernizată câțiva ani în urmă, accesul pentru persoanele cu dizabilități locomotorii sau cu deficiențe de vedere rămâne dificil. Trotuarul are trepte pe anumite porțiuni, rampele sunt abrupte, acoperite cu gresie alunecoasă, iar lipsa pavajului tactil îngreunează orientarea nevăzătorilor.

Tudor Onofrei,
specialist adaptări spații

Accesibilitate doar pe hârtie

Tudor Onofrei, specialist adaptări spații din cadrul Asociației „MOTIVAȚIE”, atrage atenția asupra unei probleme frecvent întâlnite: „Multe dintre rampele instalate sunt doar de formă. Nu respectă niciun standard tehnic și creează mai multe obstacole decât facilități.”

Datele prezentate de Asociație sunt îngrijorătoare: doar 10,5% din cele 1.619 instituții publice evaluate în întreaga țară sunt accesibile conform normelor. Peste 90% rămân inadaptate, deci inaccesibile, iar acest lucru se întâmplă din mai multe motive.

Cauzele principale ale inaccesibilității:

1. *Infrastructură învechită și ignorarea legislației.* Multe clădiri au fost construite fără a ține cont de necesitățile persoanelor cu dizabilități. Chiar și în cazul modernizărilor, se omit deseori standardele privind unghiul de înclinare al rampelor, balustradele sau semnalizarea tactilă.

2. *Bugete mici și lipsa voinței politice.* Deși Republica Moldova a adoptat legi importante precum Legea 60/2012 sau Legea 121/2012, implementarea acestora rămâne inegală. Autoritățile locale nu prioritizează accesibilitatea, iar fondurile alocate sunt insuficiente.
3. *Stereotipuri și lipsă de empatie.* Accesibilitatea este percepută adesea ca o „problemă a altora”. Persoanele cu dizabilități sunt vizibile în spațiul public, dar susținerea instituțională reală întârzie să apară.
4. *Educație și angajare excluzive.* Școlile nu sunt adaptate corespunzător, iar lipsa cadrelor specializate și a infrastructurii face ca incluziunea să rămână un deziderat. În câmpul muncii persistă încă discriminarea și lipsa cunoștințelor despre adaptare.
5. *Proiecte fără continuitate.* Inițiative valoroase precum „harta accesibilității” sau evaluările realizate de Asociația „MOTIVAȚIE” demonstrează că progresul este posibil. Însă acestea sunt izolate și dependente de granturile externe, neavând o susținere sistemică.

Soluții există, dar trebuie voință

Experții subliniază că transformarea reală a spațiului public într-un mediu incluziv necesită o abordare integrată: alocări bugetare constante, controale riguroase din partea autorităților, campanii de educație și profesionalizare în rândul arhitecților, al funcționarilor publici și al angajatorilor.

„Avem nevoie de mai mult decât niște rampe simbolice pentru bifă. În general, accesibilitatea nu constă doar în rampa de la intrare, ci trebuie neapărat să se țină cont de tot traseul pe care-l parcurge o persoană cu mobilitate redusă: accesul până la clădire, accesul la intrarea în clădire și accesul în interior. Dacă unul din aceste elemente lipsește sau nu poate fi utilizat, atunci accesibilitatea clădirii nu este asigurată în mod deplin pentru persoanele cu mobilitate redusă. Avem nevoie de un angajament colectiv și de acțiuni concrete pentru ca drepturile persoanelor cu dizabilități să fie respectate, nu doar declarate”, concluzionează Tudor Onofrei.

Accesibilitatea – testul pe care Republica Moldova „îl pică,, sau „îl trece” înainte de aderarea la UE?

În timp ce autoritățile de la Chișinău se pregătesc pentru negocierile de aderare la Uniunea Europeană, persoanele cu dizabilități din Moldova continuă să întâmpine aceleași obstacole vechi: rampe impracticabile, clădiri publice inaccesibile și trotuare imposibil de traversat cu un scaun rulant sau cu un cărucior pentru copii.

Deși Republica Moldova a ratificat Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități încă în 2010, iar legislația prevede obligația de a construi o infrastructură accesibilă, realitatea din teren demonstrează altceva: doar o mică parte din instituțiile publice sunt complet accesibile, iar multe dintre rampele existente sunt fie prea abrupte, fie simbolice.

„Avem rampă, dar nu putem urca pe ea. Avem ușă automată, dar trebuie să sunăm un paznic să ne dea cheia. Avem legi, dar nu avem acces.” – spune Ana C., utilizatoare de scaun rulant din Chișinău.

Ce impune Uniunea Europeană?

Uniunea Europeană nu doar promovează accesibilitatea, ci o impune ca standard obligatoriu. În 2021 a fost adoptat primul standard în acest sens – EN 17210 *Accesibilitatea și gradul de utilizare a mediului construit*. Acesta prevede cerințe clare și detaliate pentru:

- rampe conforme (pante, lățime, balustrade),
- acces la transport, trotuare, clădiri publice,
- semnalizare și toalete adaptate,
- proiectare universală: infrastructura trebuie să poată fi utilizată de către toți, de la început.

Totodată, **Directiva privind cerințele de accesibilitate aplicate produselor și serviciilor** (882/2019) și regulamentele privind transportul feroviar și cel urban obligă statele membre să elimine barierele fizice și informaționale.

Ce face (și ce nu face) Moldova?

Ce avem:

- ⇒ un cadru legal general,
- ⇒ prevederi în Codul urbanismului și construcțiilor și în normele sanitare,
- ⇒ Câteva proiecte-pilot susținute de ONG-uri sau de partenerii internaționali.

Ce lipsește:

- adoptarea standardului european EN 17210,
- auditul național real al infrastructurii publice,
- bugete dedicate adaptărilor,
- implicarea persoanelor cu dizabilități în proiectare și evaluare,
- sancțiuni eficiente pentru nerespectarea cerințelor legale.

Lecție europeană: accesibilitatea nu e un moft!

Pe de o parte, orașe ca Bordeaux (Franța) sau Surrey (Marea Britanie) au reușit să transforme accesibilitatea într-un element natural al designului urban. În aceste localități, rampele nu sunt dosite sau „doar pentru cine are nevoie”, ci sunt integrate estetic și funcțional bine gândit, pentru toți cetățenii.

Pe de altă parte, în Republica Moldova, majoritatea adaptărilor sunt făcute în grabă, fără consultare și deseori doar pentru a bifa un control de conformitate.

Ce e de făcut?

5 recomandări pentru autoritățile moldovenești:

1. Adoptarea urgentă a Standardului EN 17210 ca normă tehnică obligatorie.
2. Crearea unui fond național pentru modernizarea infrastructurii accesibile, inclusiv cu sprijin din fonduri europene (IPA III, PNRR etc.).
3. Obligatorietatea auditului de accesibilitate în toate instituțiile publice, nu doar pentru construcțiile noi.
4. Consultarea reală a persoanelor cu dizabilități la fiecare pas întreprins.
5. Organizarea campaniilor de educare publică privind semnificația noțiunii „infrastructură accesibilă” pentru a combate percepția că aceasta este un lux sau un moft.

Concluzie

Republica Moldova nu poate deveni un stat membru al Uniunii Europene cu trotuare imposibil de traversat, cu școli inaccesibile sau spitale în care pacienții în scaun rulant sunt purtați pe brațe.

Accesibilitatea trebuie să devină parte a standardului de viață european – aici și acum!

Cum putem evita construirea unor „rampe simbolice”? Prin adoptarea ”Standardului EN 17210 Accesibilitatea și gradul de utilizare a construcțiilor” ca normă tehnică obligatorie

Standardul EN 17210/2021 este primul standard tehnic european dedicat accesibilității mediului construit, adică a clădirilor, spațiilor publice și infrastructurii urbane. A fost elaborat de Comitetul European de Standardizare (CEN) și Comitetul European de Standardizare Electrotehnică (CENELEC) și se aplică în toate statele membre ale Uniunii Europene. Accesibilitatea trebuie să fie integrată încă din faza de proiectare, nu adăugată ulterior ca o adaptare specială.

Se aplică principiul designului universal – spațiile trebuie să poată fi folosite de toți oamenii, indiferent de vârstă sau capacitate.

Domenii și componente esențiale din EN 17210:

Domeniu	Cerințe principale
Intrări în clădiri	Acces facil, fără praguri; deschidere automată sau ușor de manevrat
Rampe	Pantă max. 5% ideal (sau max. 8% în cazuri speciale), lățime min. 120 cm, balustrade, suprafață antiderapantă
Coridoare și uși	Lățime minimă 90–100 cm, spațiu de manevră pentru scaunul rulant
Scări	Contrast vizual, balustrade pe ambele părți, muchii marcate
Lifturi	Suficient de late, cu panouri de comandă accesibile, indicatoare tactile și acustice
Toalete accesibile	Dimensiuni minime (de ex., 150x220 cm), bare de sprijin, chiuvetă joasă, spațiu de manevră
Semnalizare	Litere mari, contrast bun, pictograme intuitive; unde este cazul, și marcaje tactile sau Braille
Iluminare	Fără umbre puternice sau reflexii care pot deruta; uniformă și adecvată
Acustică	Atenuarea zgomotelor de fundal, sisteme de amplificare audio în sălile publice
Trotuare și spații exterioare	Suprafețe netede, fără obstacole, rampe la trecerile de pietoni, semafoare acustice
Locuri de parcare	Semnalizate clar, mai late, aproape de intrarea principală, fără borduri înalte

Standardul **EN 17210:2021 – „Accessibility and usability of the built environment”** poate fi accesat direct de pe platforma oficială **AccessibleEU**, gestionată de Comisia Europeană.

Din această sursă puteți descărca PDF-ul cu cerințele funcționale minimele <https://accessible-eu-centre.ec.europa.eu/content-corner/digital-library/en-172102021-accessibility-and-usability-built-environment-functional-requirements>

De ce unele centre comerciale construiesc rampe, iar altele nu? O problemă de voință, nu doar de lege

Într-un oraș care se vrea european, drumurile duc deseori la... un obstacol. Deși legislația din Republica Moldova prevede clar obligativitatea rampelor de acces pentru persoanele cu dizabilități, realitatea din teren arată altceva: unii agenți economici construiesc rampe, alții ignoră complet această cerință. Iar între lege și practică, mii de oameni sunt lăsați în fața ușii închise a unei lumi inaccesibile.

„Am pățit de zeci de ori să nu pot intra într-un magazin sau într-un salon de frumusețe. Dacă nu e rampă, practic mi se spune: «Tu nu exiști ca clientă»”, povestește Alina, o tânără utilizatoare de scaun rulant din Chișinău. „Întrebați-i pe ei de ce. Eu m-am săturat să justific lipsa lor de respect.”

Legea spune „obligatoriu”. Realitatea spune „opțional”

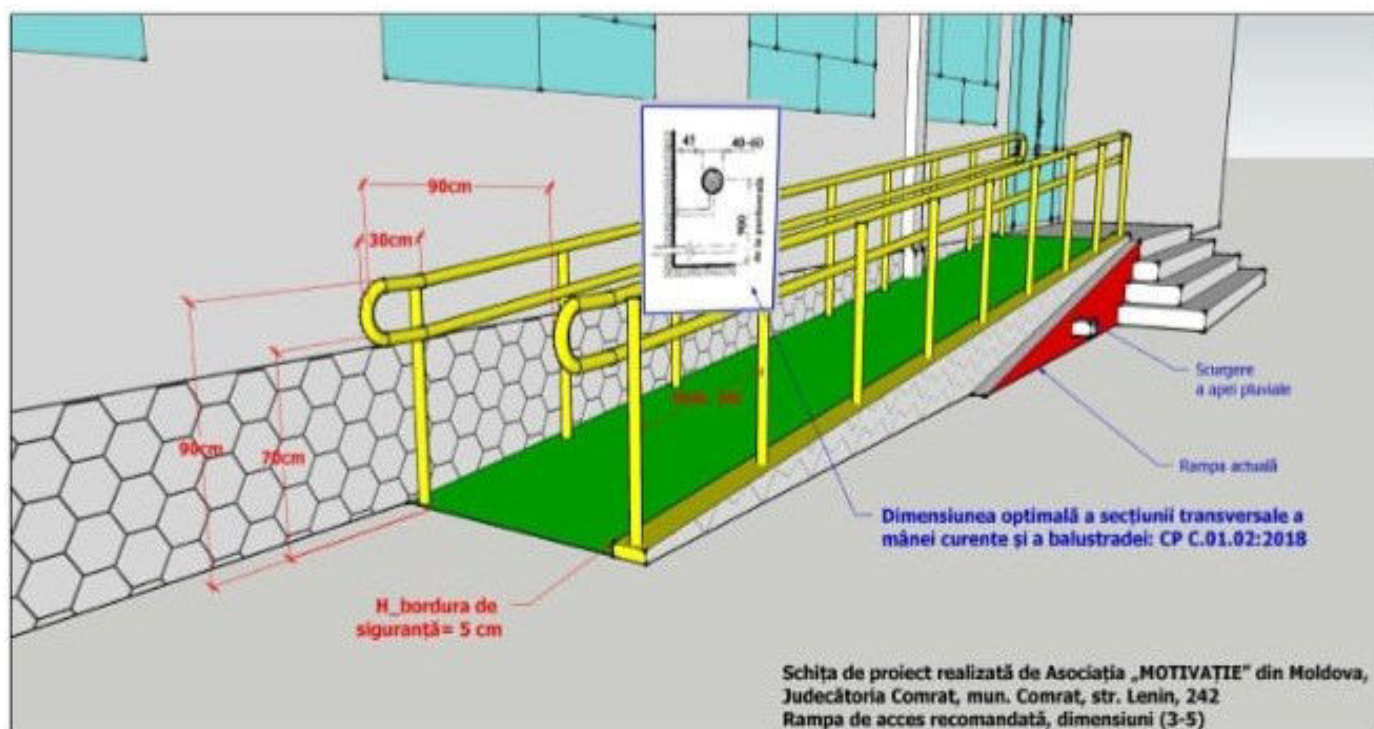
Conform „Legii privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități (60/2012)”, toate instituțiile publice și comerciale trebuie să asigure acces liber în clădiri prin rampe, uși largi, lifturi sau platforme.

„În teorie, avem un cadru legal bun. În practică, aplicarea este fragmentară și controlul e slab. Iar unele rampe sunt doar de decor: prea abrupte, fără balustrade, cu gresie lucioasă. E mai degrabă un pericol decât un sprijin”, explică Ion Andronache, arhitect specializat în infrastructura accesibilă.

Cine respectă și de ce?

Sunt și exemple pozitive. Unele centre comerciale mari, lanțuri de farmacii sau rețele bancare au înțeles că accesibilitatea nu e doar o obligație legală, ci o investiție în clientelă diversă.

„Am construit rampa din start. Ne-am gândit și la persoanele cu dizabilități, și la părinți cu cărucioare, și la vârstnici. E vorba de respect pur și simplu”, spune Adriana S., managerul unui salon de frumusețe din Ialoveni.

Acolo unde nu există presiune, legală sau socială, lipsa accesibilității devine normă, iar controalele autorităților sunt rare sau pur formale.

„Noi am avut plângeri. Am fost la fața locului, am constatat, am dat termen de conformare. Dar fără instrumente de sancționare clare, prea puțini se conformează”, recunoaște un reprezentant al unei direcții de asistență socială raională, care a dorit să-și păstreze anonimatul.

Accesibilitatea nu e un moft. E o condiție de existență

Faptul că o persoană cu dizabilități nu poate intra într-un oficiu poștal, o frizerie sau o cafenea nu e un detaliu urbanistic. Este o formă de discriminare indirectă, sancționată de lege.

„Accesul fizic înseamnă acces la servicii, la muncă, la viață socială. Dacă o persoană nu poate intra, nu înseamnă că nu are nevoie. Înseamnă că cineva a decis să nu conteze”, subliniază Ion Ciobanu, reprezentant al AOPD (Alianța Organizațiilor pentru Persoane cu Dizabilități).

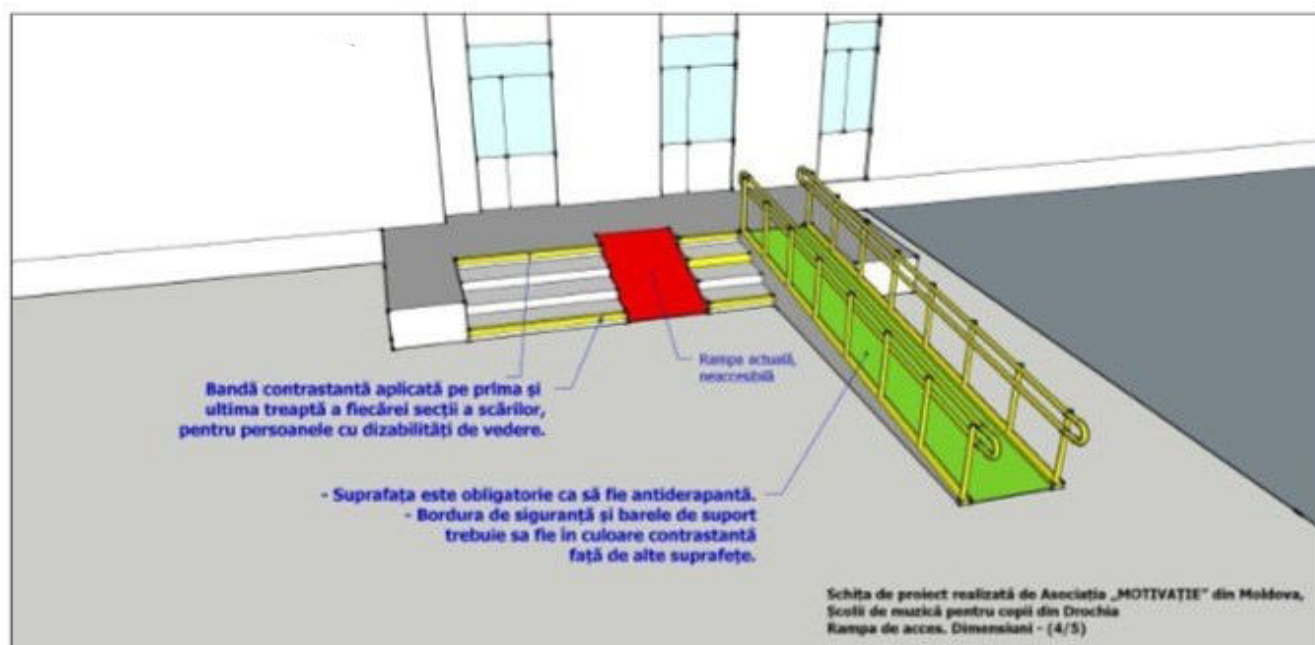
Soluții? Da, dar implementate cu fermitate

Organizațiile de profil propun următoarele măsuri:

- Introducerea unui audit obligatoriu de accesibilitate înainte de deschiderea unei afaceri.
- Crearea unei platforme de raportare a obstacolelor, administrată de autorități.
- Amenzi progresive pentru cei care refuză conformarea.
- Includerea accesibilității ca o condiție în autorizațiile de funcționare.

Până când?

Atâta timp cât rampa e văzută ca un moft, și nu ca un drept, persoanele cu dizabilități vor continua să fie spectatori la propria lor viață socială. „Nu cerem privilegii. Cerem doar să putem trăi, munci, iubi și consuma la fel ca ceilalți. Rampa nu e o favoare. E un drept garantat.” – concluzionează Ion Ciobanu.

Vasile Savca: „În localitatea mea, totul e accesibil datorită implicării mele”

În satul Cârnațeni din raionul Căușeni locuiește Vasile Savca, omul pentru care apărarea drepturilor și solicitarea accesibilității au devenit preocupări zilnice. În urma unui accident de muncă, în 2010, Vasile a devenit utilizator de scaun rulant. De atunci a început să urmărească activitatea autorităților publice locale și normele de construire a rampelor.

„După accident trebuia să merg la instituții publice în Căușeni. Pe vremea rea – ploaie, omăt, vânt, eu stăteam afară până găseam pe cineva care să mă ajute. N-am mai vrut să cerșesc mila oamenilor și să aștept să mă ridice. Când am început să mă interesez, am înțeles că eu pot rezolva problema a trei categorii de persoane – părinții cu copii, oamenii în etate și persoanele cu dizabilități”.

„Prima rampă a fost construită la Consiliul Raional, a doua rampă – la o bancă, apoi la policlinică, la spital, la Inspectoratul de Poliție Căușeni. După implicarea grupului nostru de inițiativă, din care fac parte eu și Denis (din satul Fârlădeni), au fost adaptate trecerile de pietoni și trotuarele din orașul Căușeni”.

Pe lângă curajul lui și dorința de a face orașul mai accesibil, Vasile Savca a beneficiat de susținerea unor organizații din Chișinău. Totuși, Vasile se întreabă periodic unde sunt persoanele cu dizabilități din Căușeni și de ce nimeni, înaintea lui, nu a solicitat accesibilitatea instituțiilor publice.

„În localitatea mea, totul este accesibil datorită implicării mele. În țările civilizate e clar că nu insistă Denis sau Vasile ca să se construiască rampe” — menționează Vasile

Cu această convingere, el a început să monitorizeze autoritățile locale și normele de construcție, devenind vocea comunității pentru respectarea dreptului la accesibilitate. În calitate de vicepreședinte al Consiliului Raional de Participare Căușeni, Vasile a adus proiecte și finanțări locale, astfel încât instituțiile publice – primărie, spital, poliție – au fost dotate cu rampe și lifturi adaptate.

Prin acțiunea sa, Vasile demonstrează că schimbarea reală depinde de voință și implicare, nu doar de legislație și că accesibilitatea, inclusiv prin rampa de la intrare, nu este un moft, ci un drept fundamental.

Întregul articol semnat de Alina Găină poate fi citit pe:

<https://tineri.md/in-localitatea-mea-totul-este-accesibil-datorita-implicarii-mele-in-tarile-civilizate-e-clar-ca-nu-insista-denis-sau-vasile-ca-sa-se-construiasca-rampe-vasile-savca/>

„Rampele de acces – un drept, nu o favoare”

Interviu cu poeta Cătălina Boris Balan despre lupta tăcută a persoanelor cu dizabilități în orașele inaccesibile

Cătălina Balan este poeta care și-a lansat recent cartea intitulată „Într-o zi voi alerga, mamă!” Chiar dacă se deplasează în scaun rulant, tânăra este activă, implicată civic, predă limba engleză și scrie cărți. Actualmente locuiește în Chișinău, dar a avut experiența de a locui mai mulți ani în Iași, unde a absolvit prima facultate. Dincolo de provocările zilnice legate de lipsa accesibilității, Cătălina transformă indignarea în activism și poezie. În acest interviu ne vorbește despre realitățile dure privind lipsa rampelor de acces în cele două orașe, dar și despre curajul de a lupta și de a cere schimbări.

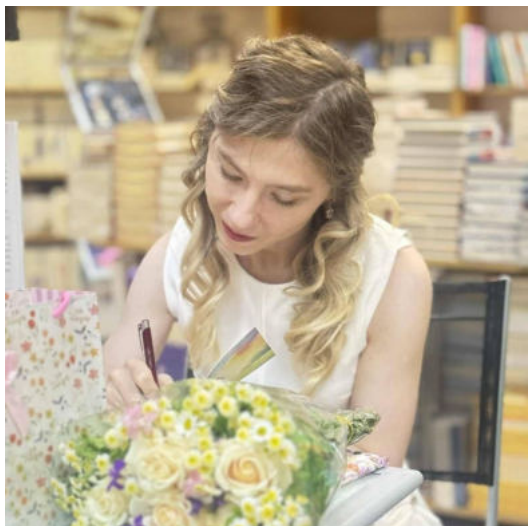

Cătălina, în cartea ta de poezii, lansată recent, ai dedicat un poem întreg problemei lipsei rampelor de acces. Ce te-a motivat să faci acest lucru?

Este o nevoie profundă de a vorbi despre o realitate socială, iar lipsa rampelor de acces un este doar o problemă de infrastructură, ci o formă tacită de excludere și marginalizare. Fiecare troleibuz care trece fără să oprească, fiecare rampă ce nu se deschide, nu este instalată sau, deși există, este doar de formă, fără a fi cu adevărat utilă, devine un mesaj că nu ai loc, că prezența ta deranjează. Din punct de vedere psihologic, e o luptă continuă între dorința de a fi independent și realitatea unei societăți care te face să te simți vinovat pentru nevoile tale. Când cineva spune „Mai bine stai acasă!”, nu doar că te doare, ci îți sapă în stima de sine, te face să te întrebi dacă ai dreptul să ocupi un loc în această lume. Poemul este, de fapt, un strigăt, dar nu de milă, ci de demnitate. Chiar și o simplă călătorie cu transportul public poate deveni un drum al rezistenței și un exemplu cum, în lipsa unor condiții minime, oamenii sunt forțați să devină „ostași” în propria viață.

Care sunt cele mai frecvente obstacole întâlnite în Chișinău?

Cele mai frecvente obstacole pe care le întâlnesc în Chișinău sunt legate atât de infrastructură, cât și de mentalitate. Din punct de vedere fizic, o problemă constantă este lipsa rampelor de acces sau a celor funcționale la troleibuze, clădiri publice, instituții de învățământ sau chiar pe trotuare, unde bordurile sunt prea înalte ori sunt blocate de mașini parcate neregulamentar. Dar și mai dureroase sunt barierele invizibile – atitudinile oamenilor. Prejudecățile, privirile insistente, comentariile care pornesc de la milă sau neînțelegere („Săraca...”, „Ce caută aici?”) afectează profund. Te simți uneori mai incomod din cauza reacțiilor celor din jur decât din motivul dizabilității în sine. Aceste obstacole – fizice și sociale – te obligă să fii mereu în gardă, să planifici fiecare ieșire ca pe o expediție și să-ți justifici existența într-un spațiu care nu a fost gândit pentru tine.

Ai putea oferi exemple concrete de instituții publice, unități medicale, școli sau spații culturale inaccesibile?

Da, pot oferi exemple concrete. În centrul Chișinăului, unde viața culturală și socială ar trebui să fie gândită pentru toți, multe spații rămân închise, la propriu și la figurat, pentru persoanele cu dizabilități motorii.

De pildă, Cafeneaua „Gălbenuș” – un loc mic, cochet, dar cu trepte abrupte la intrare și fără vreo rampă. E ca și cum cineva ți-ar spune cu un zâmbet disprețuitor: „Nu e pentru tine.”

Teatrul „Licurici”, un spațiu al copilăriei și al poveștilor, devine o „poveste tristă” când nu poți ajunge în sală. Fără

rampă, fără lift, fără acces.

La Muzeul de Istorie a Orașului Chișinău, cultura se află la etaj, dar, fără lift, istoria rămâne de neatins pentru cineva în scaun rulant.

Chiar și în locuri mai comerciale, cum ar fi magazinele Millomania, accesul este limitat: ba o intrare nepracticabilă, ba locații unde spațiul nu permite circulația liberă. Toate aceste exemple arată că nu e vorba doar de lipsa rampei. E vorba de o absență mai profundă – absența gândului că și noi facem parte din comunitate, că și nouă ni se cuvine să avem acces acolo.

Cum reacționează autoritățile sau administrațiile locale atunci când le sesizezi cu privire la aceste probleme?

Când semnalez aceste probleme, reacțiile sunt diferite, dar încep să apară și semne de schimbare. Da, unii rămân indiferenți sau dau răspunsuri formale, invocând lipsa resurselor financiare sau faptul că nu ține de competența lor. E descurajator când simți că vocea ta nu contează sau că problema e amânată pe un termen nedefinit... Totuși, am întâlnit și oameni din administrație care ascultă cu adevărat, care doresc să schimbe lucrurile, chiar dacă trebuie să le abordeze pas cu pas. Sunt funcționari sau responsabili care se interesează mai îndeaproape, care cer detalii și promet să caute soluții. Atunci simți că nu vorbești în van. Cred că schimbarea vine atunci când suntem vizibili și perseverenți. Iar vocea unei singure persoane, dacă e susținută cu demnitate și calm, poate deschide uși sau cel puțin poate convinge pe cineva că e necesar să fie instalată o rampă.

Cum ai perceput accesibilitatea în orașul Iași comparativ cu orașul Chișinău?

Accesibilitatea la Iași, comparativ cu Chișinăul, am perceput-o ca fiind aproape similară: și acolo, și aici există atât progrese, cât și multe lipsuri. În Iași am văzut mai multe semne ale unei gândiri incluzive: trotuarele sunt mai bine amenajate în zonele centrale, iar unele instituții publice sau spații culturale au făcut eforturi reale pentru a fi accesibile. Dar, la fel ca în Chișinău, când te îndepărtezi de centru sau când ai nevoie de acces într-o instituție mai veche, apar dificultăți: lipsa rampelor sau rampe prea abrupte, lipsa lifturilor, intrări secundare „pentru persoane cu dizabilități” care, în realitate, sunt greu de utilizat. Aș spune că în ambele orașe se face câte ceva, dar nu suficient. Accesibilitatea încă pare un „lux” sau o favoare, dar nu un drept de bază. E nevoie de mai multă consecvență și empatie în modul în care sunt proiectate orașele, indiferent de țară.

Dacă ar fi să faci un „top 3” de bune practici din Iași, care ar fi acelea și cum le-ai adapta la Chișinău?

Un „top 3 bune practici din Iași”, care mi-au plăcut și pe care le văd folositoare și pentru Chișinău, cred că ar fi:

Amenajarea spațiilor publice cu rampe accesibile și treceri de pietoni adaptate, care să permită deplasarea facilă și în siguranță. În Iași, astfel de zone există în mai multe locuri, iar la Chișinău ar schimba mult viața cotidiană.

Organizarea evenimentelor culturale și educaționale cu grijă pentru accesibilitate – de la intrări până la spațiile interioare, cu locuri dedicate și facilități pentru persoanele cu dizabilități. Aceasta creează un sentiment de incluziune reală.

Consultarea constantă a comunității persoanelor cu dizabilități în planificarea și dezvoltarea proiectelor urbane. Am observat că autoritățile din Iași țin cont de părerile celor afectați direct, iar la Chișinău acest aspect ar putea fi un pas important spre schimbare.

Cred că aceste practici ar face orașul mai primitiv și mai echitabil, nu doar prin infrastructură, ci și printr-un respect autentic față de toți locuitorii săi.

Ce le-ai spune celor care se simt invizibili sau oboșiți să tot ceară drepturi?

Le-aș spune să nu renunțe și să știe că vocea lor contează mai mult decât pare uneori. E normal să te simți obosit, să ai momente când ai impresia că lupți de unul singur, dar fiecare cerere sau sugestie, fiecare pas mic făcut întru susținerea drepturilor este o sămânță pentru schimbare. Chiar dacă drumul pare lung și greu, e important să fim perseverenți și să ne susținem unii pe alții. Nu suntem invizibili – există oameni care văd, ascultă și pot face diferența. Împreună, chiar și vocile aparent mici pot constitui un ecou puternic.

Și, mai ales, le-aș spune acestor persoane să nu uite că merită să trăiască într-o lume care îi respectă și îi include pe toți, fără excepție. Drepturile nu sunt favoruri, ci parte din demnitatea noastră.

Și AOPD solicită autorităților să asigure accesibilitatea infrastructurii pentru toți cetățenii

În contextul discuțiilor la nivel ministerial, din martie 2025, privind adoptarea Programului Național de Siguranță Rutieră 2025–2030, Alianța Organizațiilor pentru Persoane cu Dizabilități din Moldova (AOPD) vine cu recomandări prin care solicită autorităților implementarea unor măsuri clare și urgente care să asigure accesibilitatea infrastructurii pentru toți cetățenii, în special pentru persoanele cu dizabilități – un grup adesea ignorat în politicile privind mobilitatea și infrastructura.

Situația actuală: între promisiuni și inacțiune

Conform datelor oficiale, 50% din decesele rutiere în Republica Moldova implică utilizatori vulnerabili ai drumului, printre care se numără și persoanele cu dizabilități, pietonii, copiii și vârstnicii. Deși Programul Național recunoaște acest lucru și face referire la „sisteme de transport durabile, sigure și accesibile pentru toți”, AOPD atrage atenția că în practică lipsesc standarde clare și o aplicare riguroasă a prevederilor legale privind infrastructura accesibilă.

Propunerile-cheie ale AOPD:

1. Revizuirea standardelor de proiectare a drumurilor

AOPD solicită armonizarea legislației naționale cu Standardul european EN 17210, care reglementează cerințele funcționale privind accesibilitatea mediului construit pentru persoanele cu dizabilități și alte grupuri vulnerabile. Lipsa unor cerințe minime pentru treceri pietonale accesibile, semaforizare sonoră și trotuare adaptate duce la excluderea persoanelor cu dizabilități din spațiul public.

2. Introducerea obligativității auditului de accesibilitate

AOPD cere ca, în cadrul procedurilor de aprobare a proiectelor de infrastructură rutieră, fiecare proiect să treacă printr-un audit de accesibilitate, realizat de experți independenți sau instituții abilitate. Auditul ar trebui să fie o condiție prealabilă pentru finanțarea publică.

3. Dezvoltarea infrastructurii sigure pentru pietoni și utilizatorii scaunelor rulante

Potrivit datelor oficiale din documentul guvernamental, peste 57% din accidente cu pietoni au loc chiar pe spațiile destinate acestora. AOPD propune amenajarea trotuarelor continue, fără obstacole, cu borduri coborâte și marcaje tactile, inclusiv pentru persoanele cu deficiențe de vedere.

4. Implementarea limitelor de viteză în zonele frecventate de persoanele vulnerabile

Organizațiile membre ale AOPD susțin extinderea zonelor de „viteză redusă – 30 km/h” în proximitatea centrelor de reabilitare, școlilor speciale, instituțiilor de asistență socială, precum și în cartierele unde locuiesc persoane cu dizabilități.

5. Crearea unui mecanism clar de raportare a obstacolelor din infrastructura publică

AOPD propune dezvoltarea unei aplicații mobile guvernamentale sau a unei secțiuni pe platforma „e-Cetățean” unde persoanele cu dizabilități și însoțitorii lor să poată raporta obstacolele sau pericolele din infrastructura rutieră, cu obligația ca administrațiile locale să intervină în termen de 10 zile lucrătoare.

Conform estimărilor iRAP (Programul Internațional de Evaluare a Drumurilor), costul anual al deceselor și rănilor în accidente rutiere în Republica Moldova se ridică la peste 449 milioane USD, echivalentul a 2,7% din PIB. O parte considerabilă a acestor accidente implică pietoni sau utilizatori ai infrastructurii nesigure, dintre care mulți sunt persoane cu dizabilități. Prin urmare, investiția în infrastructura accesibilă nu este doar o obligație morală și legală, ci și o măsură eficientă din punct de vedere economic.

Într-un context în care Moldova aspiră la integrare europeană, AOPD reamintește Guvernului că fără respectarea dreptului persoanelor cu dizabilități la acces egal în spațiul public nu poate exista o societate echitabilă, sigură și durabilă.

„Fără trotuare accesibile, fără treceri sigure, fără transport adaptat nu există democrație participativă. Accesibilitatea nu e un moft, ci o condiție de bază pentru exercitarea drepturilor omului” se menționează într-o declarație a AOPD.

Ce înseamnă accesibilitate pentru toți?

„Nu există persoane cu dizabilități. Există societăți care creează bariere și dificultăți pentru persoanele cu diferite necesități. Dizabilitatea se conține în însăși societatea, dar nu în condiția fizică a fiecărui individ” (Simon Brisenden)

Pentru ca drepturile fiecărui cetățean să fie respectate, este necesar să adaptăm mediul conform necesităților tuturor persoanelor, inclusiv ale celor cu mobilitate redusă: persoanelor în etate, părinților care au copii mici în cărucior, persoanelor cu dizabilități fizice, printre care utilizatori de scaun rulant, utilizatori de cârje și alte dispozitive de mers, proteze etc., persoane cu deficiențe de vedere (slab văzători sau nevăzători), persoanelor cu dizabilități de auz, de vorbire, cu dizabilități intelectuale etc. Respectiv, numărul persoanelor afectate de lipsa condițiilor de accesibilitate este destul de mare.

Accesibilitatea întrunește un șir de măsuri ce le permit persoanelor cu dizabilități și celor cu mobilitate redusă să beneficieze de condiții egale de acces la infrastructură și să se implice activ în diverse aspecte ale vieții sociale. Cele mai răspândite măsuri de asigurare a accesibilității sunt rampele de acces, lărgirea ușilor și lifturi de o capacitate mai mare, barele de suport în camerele sanitare (WC), semafoarele cu semnal sonor, materialele în limbaj tactil (Braille), traducerea mimico-gestuală a emisiunilor TV, paginile web cu contrast și font mai mare a textului, pavajul tactil și altele.

Ce prevede legislația Republicii Moldova în domeniul accesibilității?

Cerințele de creare a condițiilor de accesibilitate sunt stipulate în mai multe acte legislative naționale, printre care:

Legea nr. 60 din 30.03.2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități;

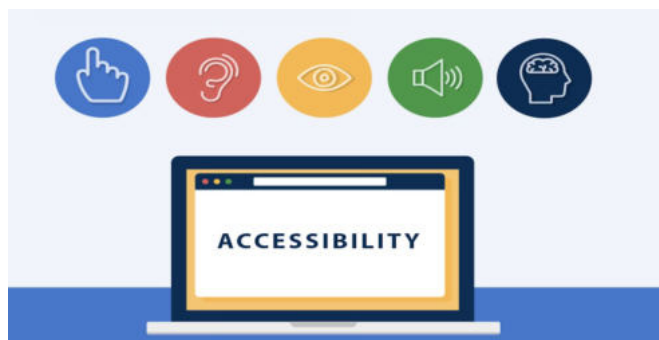
Legea nr. 163 din 09.07.2010 privind autorizarea executării lucrărilor de construcție;

Legea nr. 721 din 02.02.1996 privind calitatea în construcții.

Care sunt normativele și standardele în domeniul accesibilității?

Regulile tehnice de accesibilizare a spațiilor sunt indicate în Normativele în construcții CP C.01.02:2018 (Clădiri civile. Clădiri și construcții. Prevederi generale de proiectare cu asigurarea accesibilității pentru persoane cu dizabilități) și NCM C.01.06-2014 (Cerințe generale de securitate pentru obiectele de construcție la folosirea și accesibilitatea lor pentru persoanele cu dizabilități).

Aceste normative necesită îmbunătățire și ajustarea pentru toate tipurile de dizabilitate.

Bune practici:

Rampele de acces în Delhi, India: între inițiative ambițioase și realități dificile

În timp ce unele orașe din lume fac pași semnificativi în direcția accesibilității, Republica Moldova încă se confruntă cu provocări majore în asigurarea infrastructurii pentru toți cetățenii, inclusiv pentru persoanele cu dizabilități. Un exemplu recent vine din Delhi, India, unde autoritățile au anunțat un plan amplu de modernizare a clădirilor publice, stadioanelor și instituțiilor educaționale pentru a le face complet accesibile. În cadrul Campaniei „Sugamya Delhi Abhiyan”, guvernul local va instala rampe conforme, lifturi, semnalizare în Braille și alte facilități destinate incluziunii persoanelor cu dizabilități. Inițiativa a fost aprobată în prima jumătate a lunii iunie 2025 și vizează transformarea orașului într-un model regional de incluziune.

Republica Moldova: accesibilitate mai mult declarativă decât funcțională?

În Republica Moldova, realitatea este diferită. Deși Legea privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități prevede obligativitatea adaptării spațiilor publice, numeroase clădiri publice, școli și instituții medicale rămân inaccesibile. Rampele, acolo unde ele există, sunt adesea prea abrupte, prost amplasate sau blocate de mașini, iar lipsa consultării cu persoanele care le folosesc duce la soluții formale, nu funcționale.

Potrivit unor investigații recente, doar 30% din instituțiile publice au rampe, iar multe dintre acestea nu respectă nici pe departe standardele de siguranță. În lipsa unor sancțiuni reale și a unei monitorizări eficiente, accesibilitatea rămâne adesea doar un criteriu bifat pe hârtie.

Avem nevoie de un „Sugamya Chișinău Abhiyan”?

Exemplul din Delhi ar trebui să inspire autoritățile din Moldova să abordeze problema accesibilității nu ca pe o obligație birocratică, ci ca pe un drept fundamental al omului. Este momentul pentru o campanie amplă, transparentă și consultativă la nivel național, care să asigure:

- rampe construite conform standardelor internaționale,
- lifturi funcționale în instituțiile publice și în blocurile de locuit sociale,
- instruirea arhitecților și a inginerilor privind designul universal,
- bugete clare și transparente pentru adaptarea infrastructurii,

Dacă ne dorim cu adevărat o societate incluzivă, nu putem plasa accesibilitatea pe ultimul loc. Rampele nu sunt un moft, ele sunt calea spre participare, educație, muncă și demnitate pentru zeci de mii de cetățeni ai acestei țări.

Sursa:

https://timesofindia.indiatimes.com/city/delhi/ramps-for-pwds-at-govt-buildings/articleshow/121699516.cms?utm_source=chatgpt.com

MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS
OF DENMARK

Acest Buletin Informativ este realizat de Alianța INFONET, cu susținerea Proiectului „Consolidarea rezilienței democratice în Moldova”, implementat de PNUD Moldova și finanțat de Norvegia, Canada, Suedia și Danemarca.

Chișinău, 2025

Redactori:

Mariana Țîbulac-Ciobanu, Larisa Eršov și Victoria Boțan